

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JUULI – SEPTEMBER 2022

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.07.2022	1-20-1599/59	<p>Euroopa Kohtult eelotsuse küsimine</p> <p>Riigikohus taotles Euroopa Kohtult eelotsust järgmistes küsimustes:</p> <p>1) Kas selliste asjaolude korral nagu käesolevas kohtuasjas tuleneb nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artiklist 7 koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. a määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 56 esimese lõigu, artikli 54 lõikega 1 ning komisjoni 11. märtsi 2014. a delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikega 6 vahetu õigusmõjuga alus nõuda pettuse tõttu saadud ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatud toetuse tagasimaksmist juriidilisest isikust toetusesaaja esindajatelt, kes esitasid toetuse väljapetmiseks tahtlikult valeandmeid?</p> <p>2) Kas selliste asjaolude korral nagu käesolevas kohtuasjas, kus EAFRD-st rahastatav toetus on pettuse tõttu määratud ja välja makstud piiratud vastutusega äriühingule (Eesti osühing), saab toetusesaajana Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. a määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 ning komisjoni 11. märtsi 2014. a delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõike 6 mõttes käsitada ka toetust saanud äriühingu esindajaid, kes panid pettuse toime ja kes ühtlasi olid toetuse väljapetmise ajal toetust saanud äriühingu tegelikud kasusaajad?</p>
12.09.2022	1-21-2199/76	<p>Kohtuotsuse vormistamise ja kriminaalmenetluse kulude hüvitamisega seotud küsimused</p> <p>Riigikohus selgitas lahendis kohtuotsuse vormistamise ja kriminaalmenetluse kulude hüvitamisega seotud küsimusi. Kolleegium osutas muu hulgas sellele, et kohus saab määrata ositi tasumisele üksnes selle menetluskulu hüvitise, mis mõistetakse süüdistatavalt välja riigi kasuks, mitte aga näiteks kannatanu kasuks välja mõistetud menetluskulu hüvitist.</p> <p>Samuti märkis Riigikohus, et kohtuliku arutamise ajal toimuva määruskaebemenetluse kulu hüvitamise taotlus tuleb esitada juba määruskaebemenetluse käigus ja selle lahendab määruskaebust lahendav kohus KrMS §-st 187 juhindudes. Määruskaebemenetluses</p>

		<p>esitamata jäetud menetluskulu hüvitamise taotlust ei saa esitada hiljem kriminaalasja arutamisel.</p> <p>Kollegium juhtis taas kord tähelepanu, et menetluskulu see osa, mis on seotud tsiviilhagi lahendamiselega, tuleb hüvitada või hüvitamata jätta KrMS § 182, mitte KrMS §-de 180–181 alusel.</p> <p>Veel on kõnesolevas otsuses kirjas seisukoht, et üldjuhul peab kõrgema astme kohus, muutes süüdistatava süüdimõistmise mahtu, korrigeerima ka madalama astme kohtu kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustust.</p> <p>Lisaks leidis Riigikohus, et kui valla- või linnavalitsus on kriminaalasjas kannatanuna osaleva isiku eestkostjana maksnud kannatanu lepingulisele esindajale õigusteenuse eest tasu, mis jääb menetluskuluna kannatanu kanda, ei luba PKS § 191 lg 2 valla- või linnavalitsusel nõuda selle kulu hüvitamist eestkostetava vara arvel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
12.09.2022	1-15-2671/174	<p>Tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise formaalsed eeldused</p> <p>Riigikohus asus määruses seisukohale, et kui süüdimõistetu antakse välja välisriigile või saadetakse riigist välja ja kohus otsustab käitumiskontrolli kohaldamisest KrMS § 426 lg 3 alusel loobuda, ei ole isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamiseks nõutav, et tal oleks Eestis elukoht. Samas leidis kollegium sedagi, et kui ei ole täidetud KarS § 76 lg- st 4 tulenevad ennetähtaegse vabastamise eeldused, ei saa isikut vabastada, hoolimata sellest, et ta saadetak vabastamise korral Eestist välja või antaks välja välisriigile.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.09.2022	1-21-6587/25	<p>Jälitustoimingute lubade peale esitatud määruskaebuse läbivaatamise kord</p> <p>Riigikohus kordas varasemas praktikas väljendatud seisukohta, et olukorras, kus KrMS § 126¹⁶ lg-s 1 sätestatud määruskaebus esitati ringkonnakohtule õigel ajal ning nõuetekohaselt, pole õiguslikku alust määruskaebemenetluse katkestamiseks ja kaebuse läbi vaatamata jätmiseks isegi siis, kui prokuratuur saadab selle menetluse kestel süüdistusakti kohtule.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
27.09.2022	1-22-1015/7	<p>Kannatanu kaebeõigus</p> <p>Riigikohus kordas järjepidevat seisukohta, et kriminaalmenetluses tuleb lugeda kannatanuks ka sellist isikut, kes leiab, et talle on kuriteoga tekitatud kahju, kuid kriminaalmenetlus on kas lõpetatud või jäetud hoopis alustamata. Kuigi selline isik ei saa kasutada kõiki kannatanu õigusi, tuleb talle tagada KrMS § 38 lg 1 p-s 1 sätestatud kaebeõigus ning kaebuse läbi vaatamata jätmise kujutab endast kriminaalmenetlusõiguse olulist rikkumist KrMS § 339 lg 2 tähenduses.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
27.09.2022	1-21-7336/33	<p>Riigikohus selgitas, kuidas hinnata keelueksimuse vältimatust</p> <p>Riigikohus tegi otsuse, millega mõistis vältimatu keelueksimuse tõttu KarS § 184 lg 1 järgi õigeks süüdistatava, kes võttis Venemaalt Eestisse tulles endaga ebaseaduslikult kaasa 40 tabletti ravimit, mis sisaldas psühhotroopset ainet fenasepaami. Selle ravimi oli süüdistatav soetanud arsti väljastatud retsepti alusel isiklikuks tarbeks. Kehtiva korra kohaselt pidanuks tal üle 30 fenasepaamitableti Eestisse toomiseks olema Ravimiameti kirjalik luba, kuid isik seda ei teadnud. Arvestades juhtumi kõiki üksikasju kogumis, asus kriminaalkollegium seisukohale, et süüdistatava eksiarmamus ravimi Eestisse toomise lubatavuse kohta oli tema jaoks KarS § 39 lg 1 mõttes vältimatu.</p>

	<p>Kolleegium selgitas muu hulgas, et keelueksimuse välditavuse üle otsustamisel tuleb anda normatiivne hinnang, kuivõrd selgelt tajutav oluks vajadus küsida enda käitumise õiguspärasuse järele või astuda samme selle kontrollimiseks <i>ex ante</i> objektiivsele mõistlikule kõrvalseisjale, kellel on toimepanijaga sarnased teadmised ja elukogemus. Ennekõike väljaspool mõnd spetsiifilist tegevusvaldkonda on keelueksimuse välditavuse üle otsustamisel oluline teo sotsiaaladekvaatsus. Näiteks, mida tavapäratum on tegu või mida suuremat riski üldteadaolevalt kaitstud õigushüvedele (teiste inimeste elu, tervis, vara, avalik kord, riigi julgeolek vmt) see endas kätkeb, seda väiksem on võimalus hinnata toimepanija eksimus teo keelatuses vältimatuks. Abipakkuvaks kriteeriumiks võib olla ka toimepandu moraalne mõõde: üldise arusaama kohaselt kõlbeliselt küsitava teo õiguspärasuses on põhjust rohkem kahelda kui sellise käitumise puhul, mis eetilises plaanis taunitav ei ole. Tähtis on seegi, kuivõrd äratuntavalt võib tegu kahjustada või ohustada seda hüve või eesmärki, mida rikutud õigusnormiga kaitstakse.</p> <p>Lisaks märkis kolleegium sedagi, et kui menetletavas asjas polnuks alust KarS § 39 lg 1 kohaldada, tõusetunuks tõenäoliselt küsimus KarS § 184 lg 1 põhiseaduspärasusest. Nimelt võib kahelda, kas osutatud säte on põhiseadusega kooskõlas osas, milles see võimaldab karistada inimest kriminaalkorras selle eest, et ta toimetab Ravimiameti loata isiklikuks tarbimiseks Eestisse rohkem kui 30-tabletise jaemüügipakendi retsepti alusel väljastatud psühhotroopset ravimit, mida tal on õigus Eestis vallata.</p> <p>Otsus käsitles ka KarS § 83 lg 4 ja NPALS § 7 lg 3 kohaldamist.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
14.09.2022	2-22-8150/6	<p>Haldusmenetlusest võrsunud vaidluse puhul taotletava riigi õigusabi taotluse lahendamine</p> <p>Kui avaldaja vajab riigi õigusabi haldusmenetlusest võrsunud vaidluse lahendamiseks (st esindamiseks halduskohtumenetluses), on riigi õigusabi taotluse lahendamine RÕS § 10 lg 2 järgi halduskohtu pädevuses.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.09.2022	2-19-604/92	<p>Põhjendamiskohustuse rikkumine</p> <p>Riigikohus leidis, et ringkonnakohus oli kohtuotsuse põhjendamisel rikkunud põhjendamiskohustust ja see tingis ringkonnakohtu otsuse tühistamise ja uue otsuse tegemise. Ringkonnakohus leidis, et kostjale tuli pooltevahelisest lepingust kohustus võõrandada korteriomand hagejale, kuid lepingust kostjale sellist kohustust ei tulenenud. Kuna väited, millele hageja oma nõudes tugines, ei saanud käesoleval juhul tuua kaasa hagi rahuldamist, siis jättis Riigikohus oma otsusega hagi rahuldamata.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.07.2022	3-20-1214/98	<p>Haldusorgani õigus nõuda võõrkeelse avalduse tõlget</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses KeeleS § 12 lg-s 1 sätestatud haldusorgani õigust nõuda võõrkeelse avalduse esitajalt selle tõlget. KeeleS § 12 lg-st 1 tuleneb asutusele kaalutusõigus otsustamaks, kas nõuda võõrkeelse avalduse või dokumendi esitajalt selle tõlget eesti keelde, mistõttu tuleb seda otsustada kooskõlas HMS § 4 lg-s 2 sätestatud kaalutusreeglitega. Arvestada tuleb nii avalikku huvi, et asjaajamine ametiasutustes toimuks eesti keeles kui riigikeeles, kui ka seda, mil määral haldusmenetlus isiku subjektiivseid õigusi puudutab. Samuti on asjakohane arvestada asutusele tekkivate kuludega ja kelle kanda need kulud kokkuvõttes jäävad juhul, kui asutust ei rahastata riigieelarvest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
25.08.2022	3-20-771/92	<p>Riigikohus ei peatanud Auvere õlitehase ehitust</p> <p>Riigikohus ei rahuldanud MTÜ Loodusvõlu taotlust peatada tehase ehitustööd esialgse õiguskaitse korras. Esialgse õiguskaitse vajadus pole ülekaalukas. MTÜ kaebuse eesmärgiks on hoida ära tehases õli tootmisel tekkiv kasvuhoonegaaside heide. Tõsiste tagajärgede ilmnemise korral on endiselt võimalik tehase kasutuselevõttu vältida. Õli tootmine tehases raskendab küll Eesti kliimaeesmärkide saavutamist, kuid seda võib olla võimalik kompenseerida heide vähendamisega või sidumise suurendamisega mujal.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.09.2022	3-20-1548/31	<p>Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (varem SA KredEx) laenu andmisest keeldumise otsuse üle toimivas vaidluses saab halduskohus sisuliselt kontrollida ka sihtasutuse majanduslikku hinnangut</p> <p>Asjas nr 3-20-1548 vaidlustas ettevõtte halduskohtus SA KredEx otsuse, millega keelduti talle andmast erakorralist käibekapitalilaenu COVID-19 puhangust tingitud ajutiste raskuste ületamiseks. Riigikohtu halduskolleegium nõustus kaebaja ja kohtute hinnanguga, et tegemist on avalik-õigusliku vaidlusega riigiabi andmise üle. KredExi otsus on haldusakt, millele laienevad haldusmenetluse seaduses sätestatud vorminõuded, sh põhjendamiskohustus. Otsuse õiguspärasuse kontrolli käigus võib vastustaja siiski kohtule esitada täiendavaid argumente, milles esitatud hinnangut laenuaotleja maksevõimele võib kohus sisuliselt kontrollida, sh asendada vastustaja hinnangu enda omaga. Piirduda võib aga ka mõistlikkuse testiga. Seejuures on KredExi kehtestatud laenutingimused käsitatavad halduse siseaktina, mis võivad koostoimes võrdse kohtlemise põhimõttega olla siduvad KredExi enda jaoks, kuid millest juhtumi erilisi asjaolusid arvestades võib kõrvale kalduda ning millele laenuaotleja saab vastuväiteid esitada ka enda kohta tehtud laenu andmisest keeldumise otsust vaidlustades.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
26.09.2022	3-20-1449/54	<p>Riikliku puudetoetuse mahaarvamise liiklusõnnetuse ohvrile makstavast töövõimetushüvitisest</p> <p>Riigikohus lahendas Sotsiaalkindlustusameti (SKA) vastu esitatud kahju hüvitamise kaebust. Kindlustusselts maksis liiklusõnnetuse tagajärjel töövõime kaotanud kaebajale liikluskindlustuse seaduse alusel töövõimetushüvitist. Selts küsis SKA-lt, kas kaebaja sai riigilt riiklikke pensione või sotsiaaltoetusi. Pärast seda, kui SKA esitas kindlustusseltsile andmed puudetoetuse maksmise kohta, vähendas selts hüvitise suurust puudetoetuse</p>

		<p>võrra. Kaebaja väitis kaebuses, et SKA väljastas andmed õigusvastaselt ning tekitas talle selle toiminguga nii varalist kui mittevaralist kahju. Riigikohus asus seisukohale, et SKA ei tohtinud puudetoetuse andmeid kindlustusseltsile avaldada, sest selliste andmete esitamine polnud vajalik. Kindlustusselts poleks tohtinud töövõimetushüvitise suurus puudetoetuse võrra vähendada, sest hüvitisel ja toetusel olid erinevad eesmärgid. Töövõimetushüvitis on mõeldud sissetuleku asendamiseks, puudetoetus aga puudest tingitud lisakulude osaliseks katmiseks. Kaebaja kahjunõude jättis Riigikohus rahuldamata, sest SKA polnud talle kahju tekitanud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
27.09.2022	3-17-523/53	<p>Äriühingut esindava töötaja teadmise saab maksustamisel omistada äriühingule</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses, et kui äriühingu töötajal on õigus äriühingu nimel tehinguid teha, saab tema teadmise tehingutega seotud asjaoludest omistada TsÜS § 123 lg 1 alusel äriühingule ka siis, kui töötaja varjas oma tegevust juhatuse eest ja tegutses omakasu eesmärgil. Sellisel juhul piisab sisendkäibemaksu mahaarvamise keelamiseks, kui töötaja teadis, et tehingud on näilikud ja seeläbi seotud maksupettusega. Kuigi juhul, kui näilikke tehinguid tehakse teiste tehingute varjamiseks, tuleb MKS § 83 lg 4 kohaldamisel tuvastada maksueelis, ei pea maksueelis olema tekkinud maksuotsuse adressaadil, vaid piisab sellest, kui see on tekkinud tehingute ahelas mujal.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
27.09.2022	3-22-56/87	<p>Loa andmine Dublini III määruse alusel vastutavale liikmesriigile üle antava välismaalase kinnipidamiseks</p> <p>Riigikohus lahendas Valgevene kodaniku määruskaebust, millega ta vaidlustas Politsei- ja Piirivalveametile loa andmist tema kinnipidamise pikendamiseks nelja kuu võrra. Lahendis rõhutati, et kui isikut peetakse kinni teisele EL liikmesriigile üleandmiseks, tuleb kinnipidamise tähtaja määramisel lähtuda Dublini III määruses sätestatust. Kui isik on üleandmise otsuse kohtus vaidlustanud, sõltub kinnipidamise tähtaeg üleandmise otsuse vaidlustamisele peatava toime andmisest. Kolleegiumi hinnangul võimaldab Eesti õigus anda isikule viibimise õiguse (peatava toime) kuni kohtumenetluse lõpuni. Kui aga halduskohus on jätnud isiku Eestis viibimise õiguse üle otsustamata, kestab vaidlustamise peatav toime kohtumenetlust lõpetava lahendi jõustumiseni (nt halduskohtu otsuse jõustumiseni) või seni, kuni kõrgema astme kohus isiku Eestis viibimise õiguse lõpetab. Kõrgema astme kohtul on kohustus halduskohtu viga parandada.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.09.2022	3-20-1247/27	<p>Keskkonnamõju eelhindang ja KOV arvamus kaevandamisloa menetluses</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas, millises järjekorras ja milliste tähtaegade järgi tuleb Keskkonnaametil teha kaevandamisloa menetluses keskkonnamõju eelhindang ja KOV-I anda arvamus kaevandamisloa taotluse kohta. Keskkonnaametil tuleb eelhindang koostada ja KOV-le esitada niipea kui võimalik, seejuures võimaluse korral nii, et KOV-I jääks pärast eelhindanguga tutvumist veel piisavalt aega oma arvamuse kujundamiseks. See on oluline põhjusel, et mitmed KOV jaoks olulised küsimused sõltuvad sellest, millised on kaevandamisega kaasnevad keskkonnanäringud ning nende leevendamise võimalused. Kui amet küsib siiski KOV arvamust enne eelhindangu tegemist, tuleb KOV-I see anda talle mõistlikult kättesaadav info põhjal.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.09.2022	3-21-2395/36	<p>Ehitusloa kaebetähtaeg KOV eksitava tegevuse korral</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas, et olukorras, kus KOV ei teavita piirinaabrit ei ehitusprojekti muutmisest ega ehitusloa andmisest, ei saa eeldada, et naaber otsib ehitustegevuse algust märgates ise ehtisregistrist välja ehitusloa ja ehitusprojekti ning kontrollib üle, kas projekt on tema õigusi puudutavas osas samaks jäänud. Naaber võib</p>

		eeldada, et ehitatakse projekti järgi, mida talle on tutvustatud. Kaebetähtaeg hakkab sellises olukorras kulgema ajast, mil naabril on võimalik mõista, et ehitusluba on antud talle tutvustatust erinevale projektile, ning selle projektiga tutvuda.
--	--	--

Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad [siit](#).

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEGIUMI

LAHENDID

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium juulis, augustis ja septembris lahendeid ei avaldanud.